

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS TAUTYBĖS PAGRINDU VŠĮ VILNIAUS UNIVERSITETO LIGONINĖS SANTAROS KLINIKOSE TYRIMO

2025-03-13 Nr. (24)SN-256)SP-11

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2024 m. gruodžio 4 d. gautas pareiškėjos (duomenys neskelbtini) (toliau – Pareiškėja) skundas (rusų kalba), kuriame ji nurodė, kad 2024 m. lapkričio 27 d. pagal išankstinę registraciją ji atvyko į VŠĮ Vilniaus universiteto ligoninę Santaros klinikas (toliau – Santaros klinikos) vizitui pas gydytoją alergologę-imunologę (duomenys neskelbtini) (toliau – Gydytoja). Užėjusi į kabinetą ji kreipėsi į Gydytoją lietuvių kalba ir paklausė, ar Gydytoja kalba tik lietuvių, ar ir anglų kalba. Išgirdusi atsakymą: „prancūzų“, Pareiškėja ėjo link išėjimo, nes prancūzų kalbos ji nemoka, todėl supratusi, kad negalės susikalbėti su Gydytoja mediciniais terminais, nusprendė išeiti iš kabineto. Gydytoja gestu parodė, kad Pareiškėja gali užėiti į kabinetą ir pradėjo su ja kalbėti lietuvių kalba. Pareiškėja, supratusi, kad Gydytoja ketina suteikti konsultaciją lietuvių kalba, ėmė rašyti tekstą vertimo programėle išmaniajame telefone ir, surinkusi rusų kalba tekstą, kuris buvo išverstas į lietuvių kalbą, parodė Gydytojai. Gydytoja, pamačiusi vertimą, ėmė bendrauti anglų kalba, tai yra kalba, kurią Pareiškėja supranta.

Pokalbio metu Gydytoja paklausė Pareiškėjos, kodėl ji gyvena Lietuvoje ir nekalba lietuvių kalba. Pareiškėjai paaiškinus, kad ji mokosi, bet lietuvių kalba nėra lengvai išmokstama, Gydytoja ir toliau priekaištavo Pareiškėjai dėl lietuvių kalbos nemokėjimo. Skunde Pareiškėja nurodo, kad Gydytojos teigimu, ji jau po dviejų savaičių gyvenimo Lietuvoje turėtų kalbėti lietuviškai.

Po šio pokalbio Gydytoja apžiūrėjo Pareiškėją ir nukreipė tyrimams. Po tyrimų Pareiškėjai grįžus į kabinetą, Gydytoja ir toliau kreipėsi į Pareiškėją lietuvių kalba. Po kiek laiko pamačiusi, kad Pareiškėja nieko nesupranta, Gydytoja vėl ėmė bendrauti anglų kalba, tačiau ir toliau priekaištavo dėl to, kad Pareiškėja nemoka lietuvių kalbos.

Skunde Pareiškėja pažymi suprantanti, kad gydytojai neprivalo mokėti užsienio kalbos, tačiau šiuo atveju Pareiškėja pasijuto pažeminta ir pasimetusi, nes Gydytoja mokėjo anglų kalbą, bet dėl Pareiškėjai nežinomų priežasčių neteikė konsultacijos šia kalba. Pareiškėja jaučiasi diskriminuojama dėl kalbos.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė 2024 m. gruodžio 19 d. raštu Nr. (24)SN-256)S-579 „Dėl informacijos pateikimo“ kreipėsi į Santaros klinikas, prašydama per 5 darbo dienas nuo rašto gavimo dienos (kuo skubiau) pateikti paaiškinimą dėl galimos diskriminacijos minėtu pagrindu ir atsakyti į klausimus: „Ar Jums, kaip Santaros klinikų vadovui, yra žinomos skunde išdėstytos aplinkybės? Tuo atveju, jei žinomos, kokių veiksmų ėmėtės; ar Santaros klinikose buvo atliktas vidinis tyrimas? Prašome pateikti visą su atliktu (jei buvo atliekamas) tyrimu susijusią medžiagą. Taip pat prašome pateikti Gydytojos paaiškinimą dėl aprašytos situacijos. Informuokite, ar Santaros klinikose yra patvirtinta lygių galimybių įgyvendinimo politika (priemonės)? Jei yra, kaip su ja buvo supažindinti Santaros klinikų darbuotojai? Ar Santaros klinikose dirbantys gydytojai privalo mokėti užsienio kalbą (-as)? Jei taip, kur ši informacija yra skelbiama? Ar Santaros klinikose dirbantys gydytojai, mokantys užsienio kalbą (-as), gali savo darbe ją / jas naudoti pagal poreikį (konsultuoti pacientus)?“

Taip pat paprašyta pateikti kitą reikšmingą informaciją, susijusią su Pareiškėjos skunde išdėstytomis aplinkybėmis.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

2025 m. sausio 8 d. Tarnyboje gautame rašte Nr. SR-136 „Dėl informacijos pateikimo“ (toliau – Raštas) Santaros klinikų vadovas paaiškino, kad aplinkybės, nurodytos gautame paklausime, nebuvo žinomos. 2024 m. gruodžio 9 d. Tarnybos paklausimo pagrindu buvo pradėtas tyrimas dėl galimo darbo pareigų pažeidimo, parengtas reikalavimas pateikti paaiškinimą Santaros klinikų Pulmonologijos ir alergologijos centro Gydytojai, dėl Tarnybos paklausime minimų aplinkybių. Gydytoja Santaros klinikose dirba tik vieną dieną per savaitę, todėl su reikalavimu buvo supažindinta 2024 m. gruodžio 11 d., ji pateikė paaiškinimą gruodžio 17 d. Atlikus tyrimą, įvertinus tiek paklausime, tiek Gydytojos

paaiškiniame nurodytas aplinkybes, nustatyta, kad nėra pagrindo pripažinti, jog Gydytoja padarė darbo pareigų pažeidimą.

Santaros klinikos vadovaujasi Lygių galimybių politikos įgyvendinimo ir vykdymo priežiūros tvarkos aprašu, patvirtintu Santaros klinikų generalinio direktoriaus 2022 m. birželio 16 d. įsakymu Nr. V-565 „Dėl 2020 m. birželio 5 d. įsakymo Nr. V494 „Dėl lygių galimybių politikos įgyvendinimo ir vykdymo priežiūros VšĮ Vilniaus universiteto ligoninėje Santaros klinikose tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo ir lyčių lygybės užtikrinimo priemonių plano 2022-2027 m. patvirtinimo“, kurio tikslas – užtikrinti, kad Santaros klinikose būtų laikomasi lygių galimybių principo ir draudimo varžyti darbuotojų teises arba teikti jiems privilegijas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos ir kitais pagrindais. Šis dokumentas viešai prieinamas Santaros klinikų interneto svetainėje, darbuotojai su juo susipažindinami Santaros klinikų dokumentų valdymo sistemos pagalba. Santaros klinikų darbuotojų pareiga nediskriminuoti pacientų nustatyta Santaros klinikų darbuotojų elgesio kodekse, kuris buvo išsiųstas visiems darbuotojams elektroniniu paštu, skelbiamas dokumentų valdymo sistemoje (pridedama): „8. Teisingumo, nešališkumo ir sąžiningumo principai reiškia, kad darbuotojai privalo: 8.1. atlikdami savo pareigas ir teikdami paslaugas, vienodai tarnauti visiems žmonėms, nepaisant tautybės, rasės, lyties, lytinės orientacijos, kalbos, kilmės, socialinės padėties, religinių įsitikinimų ir politinių pažiūrų, vadovautis visų asmenų lygybės įstatymui principu“.

Rašte akcentuojama, kad Santaros klinikų darbuotojų elgesio kodeksas yra paskelbtas Santaros klinikų intranete kartu su kitais dokumentais, reglamentuojančiais bet kokio smurto, diskriminacijos prevenciją ar elgesį susidūrus su tokio pobūdžio veiksmis: Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo 2 straipsnyje nustatyta, kad valstybinė kalba yra lietuvių kalba. Lietuvos Respublikos sveikatos priežiūros įstaigų įstatymo 16 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad sveikatos priežiūros raštvedyba tvarkoma lietuvių kalba. Medicinos dokumentai (ligos ar slaugos istorija, ambulatorinė kortelė, procedūrų paskyrimai ir pan.) pildomi lietuvių kalba. Ligos diagnozė, vaistų paskyrimai bei receptai gali būti rašomi lotynų arba lietuvių kalba. Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos ir Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymai nustato, kad valstybės ir savivaldybių įstaigose ir organizacijose atliekamų administracinių procedūrų kalba yra valstybinė lietuvių kalba.

Lietuvos Respublikos medicinos praktikos įstatymas taip pat neįpareigoja gydytojų mokėti užsienio kalbą ir naudoti ją darbe.

Santaros klinikose gydytojai yra priimami į darbą viešo konkurso būdu. Konkurso sąlygose gydytojams yra nustatomas kvalifikacinis reikalavimas mokėti bent vieną užsienio kalbą. Tačiau šis reikalavimas siejamas ne su jų pareiga konsultuoti pacientus užsienio kalba, o su gebėjimu tobulinti savo profesinę kvalifikaciją, sekti pasaulines diagnostikos ir gydymo tendencijas pagal specialybę. Santaros klinikose dirbantys gydytojai, mokantys užsienio kalbą (-as), gali savo darbe ją / jas vartoti pagal poreikį konsultuojant pacientus, tačiau neturi pareigos tą daryti. Kaip minėta 3 punkte, visa paciento medicinos dokumentacija pildoma valstybine, t. y. lietuvių kalba.

Gydytoja savo paaiškinimuose nurodė: „Atsakydama į 2024 m. gruodžio 9 d. reikalavimą pateikti paaiškinimą (toliau – Reikalavimas) informuoju, jog Reikalavime nurodyta pacientės (duomenys neskelbtini) pateikta faktinė informacija yra netiksli ir reikšminga jos dalis neatitinka tikrovės:

1. 2024 m. lapkričio 27 d. planinei konsultacijai pas mane atvyko p. (duomenys neskelbtini) (toliau – Pacientė), kuri pareikalavo ją konsultuoti rusų arba anglų kalba, nepaisant to, kad nurodžiau, jog galiu konsultuoti užsienio – prancūzų – kalba. Man mandagiai pasiteiravus, ar pacientė planuoja mokytis lietuvių kalbos, kuria Lietuvoje yra lengviau komunikuoti, pacientė nurodė, kad nemoka ir neplanuoja mokytis lietuvių kalbos. Informacijos apie tai, kiek laiko ir koku pagrindu Pacientė gyvena Lietuvoje, Pacientė neteikė, kadangi šios informacijos rinkimas nėra konsultuojančio gydytojo pareiga. Mano žiniomis, bendra tvarka paslaugos Lietuvos Respublikos gydymo įstaigose yra teikiamos lietuvių kalba, taip užtikrinant tinkamą gydymo paslaugų kokybę, o užsienio kalba gydymo paslaugos gali būti teikiamos, jeigu gydytojas tą kalba moka taip gerai, kad galėtų kokybiškai suteikti gydymo paslaugas. Atsižvelgiant į tai, kad kitas, nei prancūzų, užsienio kalbas moku silpnai, profesiniais tikslais jų nevartoju, siekdama išvengti komunikacinių ir/ar diagnostinių klaidų.

2. Aukščiau nurodytą konsultaciją Pacientei suteikiau bazine anglų kalba, siekdama atliepti gydytojo profesinės etikos reikalavimams ir padėti Pacientei, kuri skyrė laiko atvykti vizitui. Pažymėčiau, kad konsultacija Pacientei nebuvo būtinoji pagalba, jos būklė nebuvo sunki ar kelianti pavojų gyvybei.

3. Po paskirtų tyrimų atlikimo tą pačią dieną sugrįžusiai Pacientei mandagiai pasiūlius prisėsti (kiek prisimenu, lietuvių kalba), ji apsisuko ir išėjo iš kabineto, tokiu būdu parodydama, kad tolesnės

konsultacijos nepageidauja. Pacientei tik spėjau pasakyti, kad išrašas siuntusiai šeimos gydytojai bus parašytas eSveikatoje, kurį pageidaujant galima išversti į bet kokią norimą kalbą.

4. Užtikrinu, kad visus pacientus konsultuoju nepriklausomai nuo jų lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, kaip to reikalauja gydytojo profesinė etika ir Lietuvos Respublikos įstatymai, o Pacientės Reikalavime nurodyti kaltinimai neva ji buvo diskriminuojama dėl kalbos neturi jokio pagrindo. Norėčiau atskirai pažymėti, kad Vilniaus Universiteto ligoninės Santaros klinikose dirbu jau virš 30 metų ir ilgą laiką buvau šios įstaigos LGS pirmininkė, todėl man yra žinomi gydytojų darbe pasitaikantys sunkumai. Įvertinant susidariusią situaciją ir siekiant išvengti panašių situacijų ateityje, geranoriškai siūlyčiau apsvarstyti galimybę gydymo įstaigai pradėti teikti vertimų paslaugas lietuvių kalbos nemokantiems pacientams arba vertėją leisti pasirinkti pačiam pacientui, ypač esant planinei pagalbai. Tuo būdu konsultuojantys medikai būtų apsaugoti nuo galimų profesinių klaidų bei būtų išvengta komunikacinių nesklandumų“ (citatą kalba netaisyta).

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Santaros klinikos užtikrino tinkamą sveikatos priežiūros paslaugų teikimą, t. y. ar užtikrino, kad nebūtų priekabiuojama ir nebūtų duodami nurodymai priekabauti dėl kalbos, tai yra, ar Santaros klinikose dirbanti Gydytoja nepažeidė Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 2 dalies, reglamentuojančios paslaugų teikėjo pareigą įgyvendinti lygias galimybes, nepaisant, be kita ko, kalbos.

Pažymėtina, kad šio skundo tyrimo metu nėra vertinama tai, ar apskritai aptarnaujanti gydytoja sutiko ar ne, teikti sveikatos paslaugas kita nei valstybine kalba. Šio skundo tyrimo objektas – galimas priekabiavimas dėl kalbos. Remiantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymu „Valstybės ir savivaldos institucijų, įstaigų ir organizacijų, ryšių, transporto, sveikatos ir socialinės apsaugos, policijos ir teisėsaugos tarnybų, prekybos ir kitų gyventojų aptarnavimo įstaigų vadovai turi užtikrinti, kad gyventojai būtų aptarnaujami valstybine kalba“.

Pažymėtina, kad tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija pačia bendriausia šio žodžio prasme reiškia teisių sumažinimą arba atėmimą tam tikrai kategorijai asmenų dėl kokių nors jiems būdingų požymių. Diskriminacijos sąvoka paprastai siejama su lygių galimybių, lygiateisiškumo pažeidimu, o nediskriminavimas – su asmenų lygaus traktavimo, lygių galimybių realizavimo kategorijomis. Konstitucinė nediskriminacijos samprata atskleidžiama remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsniu, kuriame nustatyta, kad įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs, ir nurodoma, jog žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu.

Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, taip pat kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtinę teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, asmenys negali būti diskriminuojami, jiems negali būti teikiama privilegijų (be kitų, Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2016 m. spalio 27 d. nutarimai). Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (be kitų, Konstitucinio Teismo 2017 m. gruodžio 19 d. išvada, 2019 m. sausio 11 d. nutarimas). Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (be kitų, Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d., 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimai).

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III antraštinėje dalyje, skirtoje lygybei, įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas (20 straipsnis), taip pat įtvirtintas bet kokios diskriminacijos draudimas, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų,

priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos (21 straipsnio 1 d.).

2000 m. birželio 29 d. Europos Sąjungos Tarybos direktyvoje 2000/43/EB įgyvendinant vienodo požiūrio principą asmenims, nepriklausomai nuo jų rasės arba etninės priklausomybės, pažymėta, kad lygybės prieš įstatymą teisė ir teisė į apsaugą nuo diskriminacijos visiems asmenims yra visuotinė teisė, pripažįstama pagal Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją, Jungtinių Tautų konvenciją dėl moterų visų diskriminacijos formų panaikinimo, Tarptautinę konvenciją dėl visų rasinės diskriminacijos formų panaikinimo, Jungtinių Tautų pilietinių ir politinių teisių bei ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktus ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją.

Pareiškėjos teigimu, užėjusi į kabinetą ji kreipėsi į Gydytoją lietuvių kalba ir paklausė, ar Gydytoja kalba tik lietuvių, ar ir anglų kalba. Išgirdusi atsakymą: „prancūzų“, Pareiškėjo ėjo link išėjimo, nes prancūzų kalbos ji nemoka, todėl supratusi, kad negalės susikalbėti su Gydytoja mediciniais terminais, nusprendė išeiti iš kabineto. Gydytoja gestu parodė, kad Pareiškėja gali užėiti į kabinetą ir pradėjo su ja kalbėti lietuvių kalba. Pareiškėja supratusi, kad Gydytoja ketina suteikti konsultaciją lietuvių kalba, ėmė rašyti tekstą vertimo programėle išmaniajame telefone ir surinkusi rusų kalba tekstą, kuris buvo išverstas į lietuvių kalbą, parodė Gydytojai. Gydytoja, pamačiusi vertimą, ėmė bendrauti anglų kalba, tai yra kalba, kurią Pareiškėja supranta.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 2 dalį, prekių pardavėjai, gamintojai ar paslaugų teikėjai privalo užtikrinti, kad šio straipsnio 1 dalyje nustatytais atvejais nebūtų priekabiuojama, seksualiai priekabiuojama ir nebūtų duodami nurodymai diskriminuoti lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu.

Vadovaujantis šia nuostata, Santaros klinikų administracija privalo užtikrinti, kad pacientai ne tik gautų paslaugas, nediskriminuojant jų, bet ir kad gaudami sveikatos priežiūros paslaugas, pacientai nepatirtų priekabiavimo.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 7 dalį, priekabiavimas – nepageidaujamas elgesys, kai lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu siekiama

įžeisti arba įžeidžiamas asmens orumas ir siekiama sukurti arba sukuriama bauginanti, priešiška, žeminanti ar įžeidžianti aplinka.

Santaros klinikų teigimu, apie skunde išdėstytas aplinkybes administracijai nebuvo žinoma. 2024 m. gruodžio 9 d. Tarnybos paklausimo pagrindu buvo pradėtas tyrimas dėl galimo darbo pareigų pažeidimo, parengtas reikalavimas pateikti paaiškinimą Gydytojai, dėl paklausime minimų aplinkybių. Atlikus tyrimą, įvertinus tiek paklausime, tiek Gydytojos paaiškiniame nurodytas aplinkybes, nustatyta, kad nėra pagrindo pripažinti, jog Gydytoja padarė darbo pareigų pažeidimą.

Gydytojos paaiškiniame nurodyta, kad Pareiškėja pareikalavo ją konsultuoti rusų arba anglų kalba, nepaisant to, kad Gydytoja nurodė, jog gali konsultuoti užsienio – prancūzų kalba. Gydytojos teigimu, ji mandagiai pasiteiravo, ar pacientė planuoja mokytis lietuvių kalbos, kuria Lietuvoje yra lengviau komunikuoti, Pareiškėja nurodė, kad nemoka ir neplanuoja mokytis lietuvių kalbos. Informacijos apie tai, kiek laiko ir koku pagrindu ji gyvena Lietuvoje, nepateikė, kadangi šios informacijos rinkimas nėra konsultuojančio gydytojo pareiga. Gydytoja pažymėjo, kad, jos žiniomis, bendra tvarka paslaugos Lietuvos Respublikos gydymo įstaigose yra teikiamos lietuvių kalba, taip užtikrinant tinkamą gydymo paslaugų kokybę, o užsienio kalba gydymo paslaugos gali būti teikiamos, jeigu gydytojas tą kalba moka taip gerai, kad galėtų kokybiškai suteikti gydymo paslaugas.

Pagal Lygių galimybių įstatymu įtvirtintą priekabiavimo sampratą, priekabiavimas yra viena iš diskriminacijos formų, sietinas su vienu arba keliais asmens tapatybės požymiais. Pareiškėja nurodė, dėl Gydytojos elgesio ji pasijuto esą diskriminuojama kalbos pagrindu.

Remiantis Lygių galimybių įstatyme įtvirtinta priekabiavimo samprata, priekabiavimui, kaip teisės pažeidimui, būdingi šie požymiai:

- nepageidaujamas elgesys, tai yra elgesys, kuris yra nepageidaujamas, nemalonus, žeidžiantis asmens, prie kurio priekabiuojama, orumą;

- priekabiavimas gali būti išreikštas tiek žodžiu, tiek raštu, tiek kitomis elgesio formomis, kurios gali pasireikšti gestų rodymu, fizinių veiksmų atlikimu, kuriais rodomas nepagarbus, žeminantis elgesys, žeidžiantis žmogaus orumą;

- priekabiavimo veiksmai yra susijęs su asmens, prie kurio priekabiuojama, amžiumi, lytimi arba kitais asmens tapatybės požymiais;

- priekabiavimo tikslas bei motyvas gali būti siekis įžeisti žmogaus orumą arba siekis sukurti bauginančią, priešišką, žeminančią ar įžeidžiančią aplinką. Tačiau svarbu pažymėti, kad pagal Lygių

galimybių įstatyme įtvirtintą priekabiavimo apibrėžtį, priekabiavimas gali būti identifikuojamas net ir nesant tikslo, motyvo įžeisti žmogaus orumą, bet pasireiškus tokio nepageidaujamo elgesio pasekmėms, tai yra kai dėl priekabiavimo yra įžeidžiamas asmens orumas arba sukuriama bauginanti, priešiška, žeminanti ar įžeidžianti aplinka.

Svarbu pažymėti, kad pagal Europos Tarybos nediskriminavimo direktyvose, taip pat ir Lygių galimybių įstatyme įtvirtintą priekabiavimo apibrėžtį, priekabiavimui įrodyti nereikia palyginimo objekto, o taip iš esmės yra dėl to, kad priekabiavimas dėl savo formos (žodinis, nežodinis ar fizinis užgauliojimas) ir galimo poveikio (žmogaus orumo įžeidimas) pats savaime yra neleistinas¹.

Priekabiavimas yra priešingas teisei, ydingas, netoleruotinas ir nepateisinamas veiksmas, dėl kurio žmogus yra pažeminamas, pakenkiama jo orumui, psichinei ir fizinei sveikatai, jam gali būti sukeltos neigiamos pasekmės, žmogus gali prarasti pasitikėjimą, norą socializuotis. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 21 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad žmogaus asmuo neliečiamas, o 2 dalyje įtvirtinta nuostata, kad žmogaus orumą gina įstatymas. Vienas iš fundamentalių žmogaus teisių pagrindų yra principas, kad visi žmonės yra gimę laisvi ir lygūs savo orumu ir teisėmis. Iš šio principo išplaukia, kad vienas pagrindinių diskriminacijos draudimo tikslų yra žmogaus orumo užtikrinimas. Orumas yra įgimtas visų žmonių, nepriklausomai nuo lyties, rasės, religijos, pilietybės ir pan.

Nagrinėjamu atveju Pareiškėja teigia, jog suprantanti, kad gydytojai neprivalo mokėti užsienio kalbos, tačiau šiuo atveju Pareiškėja pasijuto pažeminta ir pasimetusi, nes Gydytoja mokėjo anglų kalbą, bet dėl Pareiškėjai nežinomų priežasčių, neteikė konsultacijos šia kalba, tuo pačiu klausinėjo, kiek laiko Pareiškėja yra Lietuvoje, priekaištavo dėl to, kad Pareiškėja nemoka lietuvių kalbos. Pareiškėja jaučiasi diskriminuojama dėl kalbos. Gydytojos teigimu, bendra tvarka paslaugos Lietuvos Respublikos gydymo įstaigose yra teikiamos lietuvių kalba, taip užtikrinant tinkamą gydymo paslaugų kokybę, o užsienio kalba gydymo paslaugos gali būti teikiamos, jeigu gydytojas tą kalbą moka taip gerai, kad galėtų kokybiškai suteikti gydymo paslaugas. Gydytojos teigimu, atsižvelgiant į tai, kad kitas, nei prancūzų, užsienio kalbas moka silpnai, profesiniais tikslais jų nevartoja, siekdama išvengti komunikacinių ir/ar diagnostinių klaidų.

Dėl klausimo, kodėl Pareiškėja nekalba lietuviškai, Gydytoja paaiškino, kad mandagiai pasiteiravo, ar Pareiškėja planuoja mokytis lietuvių kalbos, kuria Lietuvoje yra lengviau komunikuoti, ji

¹ Europos Sąjungos teisės nediskriminavimo vadovas, Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra, 2010. Europos Taryba, 2010, psl. 32.

nurodė, kad nemoka ir neplanuoja mokytis lietuvių kalbos. Informacijos apie tai, kiek laiko ir kokių pagrindų Pareiškėja gyvena Lietuvoje, neteikė, kadangi šios informacijos rinkimas nėra konsultuojančio gydytojo pareiga.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 4 straipsnį, teismuose ar kitose kompetentingose institucijose nagrinėjant fizinių, juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių skundus, pareiškimus, prašymus, pranešimus ar ieškinius dėl diskriminacijos lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, pareiškėjui nurodžius aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo, seksualinio priekabiavimo, nurodymo diskriminuoti, persekiojimo, priešiško elgesio ar neigiamų padarinių dėl skundo dėl diskriminacijos pateikimo, dalyvavimo byloje dėl diskriminacijos ar pranešimo apie diskriminaciją buvimo, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo, seksualinio priekabiavimo, nurodymo diskriminuoti, persekiojimo, priešiško elgesio ar neigiamų padarinių dėl skundo dėl diskriminacijos pateikimo, dalyvavimo byloje dėl diskriminacijos ar pranešimo apie diskriminaciją faktas buvo. Skundžiamas asmuo turi įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas.

Tiriant skundą dėl įrodymų pakankamumo ir patikimumo turi būti sprendžiama kiekvienu konkrečiu atveju. Įrodymų pakankamumas byloje reiškia, kad įrodymai neprieštarauja vieni kitiems ir jų visuma leidžia daryti pagrįstą išvadą apie įrodinėjamų faktinių aplinkybių buvimą. Vertinant keletą įrodymų, lemia ne tik kiekvieno iš įrodymų patikimumas, bet ir įrodomųjų duomenų tarpusavio santykis – ar nėra prieštaravimų tarp jų, ar šalutiniai duomenys patvirtina pagrindinius, ar pakankami yra tiesioginiai duomenys, ar nuoseklūs yra šalutiniai įrodomieji faktai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-150/2007; 2008 m. sausio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-18/2008). Kai iš skirtingų byloje pateiktų įrodinėjimo priemonių gaunama prieštaringa informacija, teismas turi šį prieštaravimą išspręsti, tai yra atsakyti į klausimą, kuria informacija (duomenimis) vadovautis, o kurią atmesti, turi įvertinti ne tik kiekvieno įrodymo įrodomąją reikšmę, bet ir įrodymų visetą, ir tik iš įrodymų visumos daryti išvadą apie tam tikrų įrodinėjimo dalyku konkrečioje byloje esančių faktų buvimą ar nebuvimą (Aukščiausiojo Teismo 2016 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-400-701/2016).

Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvoje galiojantis įstatyminis reglamentavimas neįpareigoja gydytojų teikti konsultacijas ne valstybine kalba. Sveikatos priežiūros įstaigų įstatymo 16 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad sveikatos priežiūros raštvedyba tvarkoma lietuvių kalba. Medicinos dokumentai (ligos ar slaugos istorija, ambulatorinė kortelė, procedūrų paskyrimai ir pan.) pildomi lietuvių kalba. Ligos diagnozė, vaistų paskyrimai bei receptai gali būti rašomi lotynų arba lietuvių kalba. Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos ir Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymai nustato, kad valstybės ir savivaldybių įstaigose ir organizacijose atliekamų administracinių procedūrų kalba yra valstybinė lietuvių kalba. Lietuvos Respublikos medicinos praktikos įstatymas nustato valstybinės kalbos mokėjimo kategorijos atitinkančios Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytus reikalavimus. Minėtas įstatymas taip pat nustato gydytojams pareigą nediskriminuoti pacientų dėl lyties, amžiaus, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų.

Vertinant Pareiškėjos skunde nurodytą aplinkybę, jog Gydytoja, pasak Pareiškėjos, netinkamai bendravo su ja, priekaištaudama dėl to, kad ji nemoka lietuvių kalbos, pažymėtina, kad Gydytojos klausimas: „Ar pacientė planuoja mokytis lietuvių kalbą“ galimai laikytinas neetišku, nes privertė Pareiškėją aiškintis dėl jos gebėjimų mokytis, jos teigimu, „ne lengvai išmokstamą lietuvių kalbą“. Tikėtina, jog dėl šio klausimo Pareiškėja pasijuto įžeista, tačiau Gydytojos teigimu, šis klausimas buvo pateiktas mandagiai, neklausiant kiek laiko Pareiškėja gyvena Lietuvoje, kokiu pagrindu, ir toliau diskusijos šiuo klausimu nebuvo.

Taigi tyrimo metu Santaros klinikos nepatvirtino skunde išdėstytų aplinkybių, tyrimo metu negauta kitų duomenų, įrodymų (pvz., garso, vaizdo įrašų, liudytojų parodymų), patikimai patvirtinančių Pareiškėjos skunde nurodytas aplinkybes, todėl nėra pakankamo pagrindo konstatuoti neetišką, įžeidžiančio pobūdžio bendravimo faktą su Pareiškėja, t. y. priekabiavimo dėl kalbos faktą.

Vadovaujantis išdėstytu, pažymėtina, kad duomenų, patvirtinančių, jog Gydytojos elgesį galima prilyginti priekabiavimui, kuris pasireiškia per nepagarbų, žeidžiantį žmogaus orumą, žeminantį elgesį, bendravimą, nėra.

Vertinant išdėstytas aplinkybes konstatuotina, jog tyrimo metu nenustatytos (nepatvirtintos) aplinkybės dėl priekabiavimo paslaugų teikimo srityje. Trūkstant objektyvių duomenų apie padarytą pažeidimą, tyrimas nutrauktinas.

Lygių galimybių kontrolierė, remdamasi anksčiau nurodytomis aplinkybėmis ir vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 17 straipsnio 2 dalies nuostata, suteikiančia teisę lygių

galimybių kontrolieriui teikti išvadas ir rekomendacijas bet kokiais su diskriminacija susijusiais klausimais dėl šio įstatymo įgyvendinimo, taip pat pasiūlymus valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms dėl teisės aktų tobulinimo ir lygių teisių įgyvendinimo politikos prioritetų, rekomenduoja Santaros klinikoms parengti informaciją ir pacientams (-ėms) aiškiai prieinamose vietose pateikti informaciją, kaip Santaros klinikose aptarnaujami pacientai (-ės), kurie nemoka valstybinės kalbos. Rekomenduotina tokią informaciją paskelbti keliomis užsienio kalbomis. Imtis priemonių, kad su šia tvarka būtų supažindinti tiek pacientai (-ės), tiek paslaugas teikiantis medicinos personalas.

Vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 17 straipsniu, 29 straipsnio 3 dalies 2 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Nutraukti tyrimą, trūkstant objektyvių duomenų apie padarytą pažeidimą.
2. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją ir Santaros klinikų vadovą.

Sprendimas per 1 (vieną) mėnesį nuo jo gavimo dienos gali būti skundžiamas Regionų administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka arba Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatyme nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Birutė Sabatauskaitė